

Послание Президента Республики Казахстан от 31 января 2017 года [Электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1700002017>.

Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения [Электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669#z29>.

Ожегов С.И. Словарь русского языка / Москва: Просвещение, 1991. – С. 917.

Лихачёв Б.Т. Педагогика. Курс лекций / Москва: ООО «Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС», – 2010. – С. 648.

Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Москва: Народное образование, – 1998. – С. 17-18.

АГЕЕВА, А.А.,

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Мақалада мектепке дейінгі ұйым жұмысында қолданылатын заманауи тиімді педагогикалық технологиялар қарастырылған. Мектепке дейінгі ұйымдардың қызметінде заманауи педагогикалық технологияларды қолданудың өзектілігі негізделген. «Инновациялық технология», «педагогикалық технология» сияқты ұғымдар қарастырылады. Бұл технологиялардың мәні және оларды қолдану мақсаттары ашылады. Бұл технологияларды мектепке дейінгі ұйымдарда тиімді пайдалану қажеттілігі туралы қорытынды жасалды. Мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілері қолданатын технологиялардың түрлері, әдістері, жіктелуі сипатталған.

Кілт сөздер: педагогикалық технологиялар, мектепке дейінгі білім беру, оқыту, тәрбиелеу, инновациялар.

AGEEVA, A.A.,

THE USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRESCHOOL ORGANIZATIONS

The article deals with modern effective pedagogical technologies used in the work of preschool organizations. The relevance of the use of modern pedagogical technologies in the activities of preschool organizations is justified. Such concepts as "innovative technology", "pedagogical technology" are considered. The essence of these technologies and the purpose of their application are revealed. The conclusion is made about the need for effective use of these technologies in preschool organizations. The forms, methods, and classifications of the types of technologies used by preschool teachers are described.

Key words: pedagogical technologies, preschool education, training, education, innovations.

ӘОЖ 1751

Елеуова, Ж.Т.,

Шет тілі: екі шет тілі мамандағы,

А.Байтұрсынов ат. ҚӨУ

Қостанай, Қазақстан

Исмагулова, Г.К.,

профессор, филология

ғылымдарының кандидаты

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕГІ АНА ТІЛІНІҢ РӨЛІ

Түйін

Бала туып өскеннен бастап, өз ана тілінде сөйлейді. Сол себепті баланың басқа шет ел тілдерін үйренуде ана тілінің рөлі ерекше. Қазақ тілі мен ағылшын тілдерінің бір-бірінен айырмашылықтары өте көп. Біз бұл зерттеуде сол айырмашылықтарды зерттеп, ұқсастықтарын іздестіріп, оқыту методикасын қарастырдық.

Кілттік сөздер: ана тілі, шет тілі, методика, интерференция, транспозиция.

1. Кіріспе

XX ғасырдың 70-жылдарынан бастап психолінгвистикада тіларалық (ана тілінің әсерінен туындаған қателер) және тіл ішіндегі қателіктерді (ана тілінің аралас әсерімен байланысты емес, шет тілін меңгеру процесін көрсететін қателер) ажырату әдетке айналды. Қателерді түсіндіру жолдарын іздеуді, олардың әртүрлі мақсаттардағы және әртүрлі материалдардағы психолінгвистикалық механизмдерін анықтауды бірқатар зерттеушілер жүргізеді, оның ішінде оқушылардың ағылшын тіліндегі қателіктері негізінде шет тілін оқытудың тиімділігін арттыру, неміс тілін ана (шетел) және бірінші шет (ағылшын) тілі негізінде Екінші шет тілі ретінде оқыту кезінде үш тілдің өзара әрекеттесу ерекшеліктерін анықтау. Біз өз зерттеуімізде Ана тілі мен оқытылатын шет тілдерінің фактілері мен құбылыстарын ашық салыстыруды бірінші орынға қоямыз; сондықтан бізді, ең алдымен, студенттердің санасында кем дегенде екі тілдің өзара әрекеттесуіне байланысты тіларалық қателіктер қызықтырады. Қазақ қозғалыс етістіктерінің семантикалық ерекшеліктерімен, ең алдымен бір бағдар категориясымен байланысты қателіктер жиі кездеседі – етістік жұп мүшелерінің қарама-қайшылығының шешуші семантикалық өлшемі болып табылатын бір бағдар емес. Осыған байланысты ағылшын тілді студенттердің ауызша және жазбаша сөйлеуінде келесі қателіктер болуы мүмкін: менің досым көлікпен жүруді үйренеді немесе ол әлі дәрігерге бармаған. Бір бағыттың категориясы – бір емес бағыт көптік категориясымен тығыз байланысты-қозғалыс еселігі емес, сондықтан белгілі бір шетел қозғалыс етістіктерін қате қолдану ықтималдығы жоғары. Қазақ тілінде лексикалық көрсеткіштер қозғалыс жиілігін анықтау үшін жиі қолданылады: жиі, күн сайын, кеше [1].

2. Материалдар мен әдістер

Интерференция – динамикалық құбылыс, тілдерді меңгеру мен меңгеру процестерінің өзі де серпінді екенін есте ұстаған жөн, сондықтан екі тілді қолдану процесінен кедергіні шектеу және одан да көп немесе елеулі түрде алып тастау қиын міндет болып табылады және салыстырмалы талдау оны жеңуге кең мүмкіндіктер береді.

Интерференцияның мәні мынада: «сөйлеушінің санасында шетел және ана тілдерінің дифференциациялық белгілері араласатын үшінші жүйе қалыптасады, яғни студенттер ана мен оқытылатын тілдердің бірліктері арасында жалған сәйкестіктер орнатады». Транспозиция-Ана тілі жүйесінің шет тілі жүйесіне «оң әсерін» білдіретін қарама-қарсы әрекет ету механизмі, яғни ана тілінің ұқсас белгілерін Оқытылатын тіл жүйесіне көшіру. Ю.Крижинаускас психологиялық тұрғыдан дұрыс жазады: «тасымалдау бұл жағдайда «тасымалдау» термині «транспозиция» терминіне тең және кедергі бірдей құбылыс: ана тілінің зерттелетін тілге әсері». Осыған байланысты мұғалім кедергі келтірмеу үшін студенттерді ана тілінің лексикалық және грамматикалық категорияларының әсерінен оқшаулау керек болған кезде, керісінше, олардың санасында тілдік қауымдастықтарды мықтап бекіту керек, яғни ана тілінің оң әсерін-транспозицияны қолдану керек. Ю. Крижинаускас шет тілін оқыту әдістемесі үшін екі маңызды қорытынды жасайды:

- шет және ана тілдерінің барабар элементтері мен құрылымдары білім алушыларға түсінікті және түсінікті болуы тиіс. Осыдан кейін оларға сирек оралуға тура келеді, сондықтан Ана тілінің трансферлік әсері оларды есте сақтауды және сөйлеуде қолдануды жеңілдетеді;

- шет тілі мен ана тілдерінің барабар емес элементтері мен құрылымдары ана тілімен салыстырғанда ұғынылуы тиіс. Ана тілінің кедергі келтіретін әсері жеткіліксіз элементтер мен құрылымдарды, әсіресе оларды сөйлеуде қолдануды білуді қиындатады, нәтижесінде оларды жиі қайталауға тура келеді, өйткені ана тілінің кедергісін тек осылай жеңуге болады.

Мысалы, ағылшын қозғалыс етістіктерін зерттеу кезінде салыстырмалы талдау нәтижесінде анықталған семантикалық құрылымның балама лексикалық-семантикалық нұсқалары саласындағы транспозиция олардың неғұрлым берік игерілуіне және шоғырлануына ықпал етеді. Ұқсас, бірақ семантикалық көлемде сәйкес келмейтін лексикалық-семантикалық нұсқаларды мұғалімнің ұстанымынан салыстырмалы талдау мүмкін кедергілердің алдын

алуға, ал студент тұрғысынан сөздердің белгілі бір мағыналарын саналы түрде қолдануға көмектеседі [2].

Оқу процесін ұйымдастыру тұрғысынан, интерференция (транспозиция сияқты) – екінші тілді тиімді меңгеру едәуір күрделене түсетін құбылыс.

Қазақ және ағылшын тілдің қозғалыс етістіктерінің лексикалық және грамматикалық семантикасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды біле отырып, мұғалім шетелдік студенттердің сөйлеуіндегі ықтимал кедергі қателерінің типологиясын алдын-ала болжай алады. Қате, шын мәнінде, шет тілін меңгеру процесі туралы ақпарат көзі болып табылады. Қателерді талдау, біріншіден, олардың пайда болуын түсіндіруге, екіншіден, қате әрекеттің динамикасын байқауға, үшіншіден, сөйлеудегі тілдік құбылыстарды қолдану дағдылары мен дағдыларының қалыптасу дәрежесін анықтауға көмектеседі (біздің жағдайда біз француз тілді студенттердің сөйлеуінде ағылшын қозғалыс етістіктерін қолданудың лексикалық және грамматикалық дұрыстығын айтамыз). Қателік феномені қателерді талдауды зерттеу тәсілі ретінде қалыптастырудан бұрын психологтардың, лингвистердің, мұғалімдердің назарын аударды. В.Вундт и А.Бодуэн де Куртенэ, Д.Н. Эпифания, Л.Б. Щерба және басқалардың жұмыстары сөйлеу қателіктерінің проблемасына арналған.

Тілдік нормаға тілдің қорғау функциясы енгізілген. «Белгілі бір тілдік ұжымда жалпыға бірдей қабылданбастан, тілдің өзі болуы мүмкін емес... Тілдің өзінде, оның жүйесінде немесе құрылымында жоқ нәрсе норманы бұзу болып табылады, қарым-қатынасты қиындатады немесе оны мүлдем мүмкін етпейді. Тілдің өзі норма»... Тіл нормасында тікелей немесе жанама көріністегі тіл жүйесінің заңдары, қағидалары, құрылымдық-грамматикалық, семантикалық, стилистикалық заңдылықтары және оның жұмыс істеуі тілдің біртұтас, орнықты, бірақ тұйық емес, тұрақты дамитын, өзін-өзі шайып кетуден, бұзылудан сақтайтын жетілдірілетін жүйе болу қабілетін қамтамасыз ете отырып, оның қорғау функциясының негізінде жатыр.

Қорғау функциясын оның жеткізгіштерінен, ол қызмет көрсететін қоғамнан тыс тілдің қандай да бір қасиеті ретінде қарастыруға болмайды. Ана тілін меңгерушілер оны әр сөйлесе бастағанда жасайды. Адам тілдік құрылымның мүмкіндіктерін іске асыра отырып (қарым-қатынас жағдайына байланысты сезіне отырып немесе түсіне алмай), өз ойын қалай дұрыс білдіруді ойлайды, яғни тілдік идеалға ұмтылысты байқайды. Ана тілінің жеке механизм ретіндегі қорғау функциясы және қоғамның қорғау тілдік функциясы диалектикалық бірлікті құрайды. «Тіл нормалары ғылыммен әзірленбейді; олар объективті түрде жұмыс істейді және сөздіктер, грамматикалар, тіл туралы ғылымның өзі пайда болғанға дейін пайда болады, бұл» өзінің табиғаты бойынша әдеби қарым-қатынас нормативтілігі тілішілік құбылыс»... Осыны негізге ала отырып, норма ұлттық тілдің тұрақтылығының, бірлігі мен өзіндік ерекшелігінің, оның өміршеңдігінің маңызды шарттарының бірі ретінде қарастырылады [3].

Сөйлеудің бір бөлігінен екінші бөлігіне ауысқан кезде, қалай болғанда да, бір ауысу, сөздің бір қасиеттерін ауыстыру және басқалардың пайда болуы орын алады. В.В. Шигуров сөздердің бір бөлігінен екінші бөлігіне ауысуының мынадай белгілерін атап көрсетеді:

- 1) Сөздің синтаксистік функциясын өзгерту;
- 2) Сөздің жалпы грамматикалық (санаттық) мәнін өзгерту;
- 3) Сөздің синтаксистік дистрибуциясын өзгерту;
- 4) Сөздің лексикалық мағынасының өзгеруі;
- 5) Сөздің лексикалық дистрибуциясын өзгерту;
- 6) Сөздің морфологиялық белгілерінің өзгеруі;
- 7) Сөздің морфемалық құрылымын өзгерту;
- 8) Сөздің сөз түзу мүмкіндіктерін өзгерту
- 9) Сөздің фонетикалық ерекшеліктерін өзгерту (фонемалық құрамды қысқарту).

Транспозицияның ең көп тараған тәсілі – бұл конверсия деп аталатын сөз, яғни сөздің бір бөлігінен екінші бөлігіне аудару. Мысалы, сөздікқордыоңайұлғайтатын work - to work, help - to help, water - to water, hate - to hate, love - to love, face - to face call - to call және т.б. етістіктебар. Тағыбіртәсіл - winter day, fairy tale forest (ертегі орманы), distance education

programme (қашықтықтан оқыту бағдарламасы), Opinion Essay (Талқылау элементтері бар жазбаша пікір) және т.б. Синтаксистік транспозиция шартты ұсыныстарды зерттеу кезінде кездеседі: If people hadn't thrown away so much rubbish, the Earth would be safe now. (Егер адамдар көп қоқыс тастамаса, Жер қазір қауіпсіз болар еді). If Steven were a hard-working student, he would have answered all the questions three days ago. (Егер Стивен жақсы оқушы болса, ол үш күн бұрын барлық сұрақтарға жауап берер еді.) Present Continuous транспозициясы «He is always blaming me» - «Ол үнемі мені қорлайды», «She is always being late!» (Ол мәңгі кешігеді!) [3].

Өз ана тілінде сөйлеу барысында спикерлер өз тілінің айтылу нормасын дәл ұстайды. Сөздердің дыбыстық қабықшалары, сөйлеуші қолданатын интонациясы, тыңдаушыда болатын есту көріністеріне толық сәйкес келеді. Нәтижесінде сөйлеудің дыбысталуы, мазмұны бойынша ериді, тыңдаушы байқамайды. Қабылданатын сөйлеудің зейіні оның формасына алаңдамайды және толығымен мазмұнға шоғырланған. Мазмұнды (ойды) бір адамнан екіншісіне ауыстыру қарым-қатынаста басты нәрсе болғандықтан, айтылымның лингвистикалық нормаға сәйкес келуі коммуникативті процеске оң әсер ететін фактор болып табылады. Ана тілінің айтылу әдеттерінің – акценттің әсерінен туындайтын шет тілінің айтылу нормасынан кез келген ауытқулар ана сөйлеушіні түсінуде белгілі бір қиындықтар туғызады, оның назарын мазмұннан формаға ауыстырады.

Фонетиканы оқытудың келесі әдістемелік тәсілдері ажыратылады.

1. И.А. Грузинская, О.А. Норк, К.М. Колосов сияқты фонетиктер жасаған дыбыстық-интонациялық (артикуляциялық, дәстүрлі) тәсілді ойлап тапқан және басқалар. Бұл жүйеде дауыссыздар мен дауысты дыбыстар (ұзын және қысқа) дыбыстарды буыннан бөлек қарастырады және «интонациялық заңдылықтарды көшіру шет тілінің ырғақты-интонациялық негізін игерудегі басты мақсат болып табылады» [4, б. 24]. Сонымен бірге, ағылшын буынының ерекшеліктері мен ырғақтың ерекшеліктеріне немқұрайдылық қажет, ол кернеудің қажетті дәрежесін белгілейді және буындар мен синтагмаларды ағылшын тіліне тән дыбыстық сипаттамада біріктіретін негізгі болып табылады. Бұл жағдай дәстүрлі тәсілдің елеулі кемшілігі болып табылады, бұл немістің сапалы дыбысталуын жүйелі түрде оқытуға мүмкіндік бермейді.

2. Орыс фонетигі Н.Д. Климов негіздеген және жүзеге асырған ритмикалық-силлабикалық тәсіл.

Бұл әдістеде: (а) оқыту неміс тілінің айтылу нормасын ғана емес, сонымен қатар резонаторларды басқару және интонациялық мәнерлеп сөйлеу қабілеттерін дамытады; б) дыбыстық емес, бірақ буын айтылымды сипаттаудың және онымен жұмыс істеудің негізгі бірлігі ретінде алынады, яғни. қысқа және ұзын дауысты дыбыстар бөлек дыбыстар ретінде емес, буын бөлігі ретінде жасалады. Бұл дауысты дыбыстардың қысқалығы / ұзындығының мағыналы принципін сапалы игеруге мүмкіндік береді, бұл неміс тілі үшін маңызды; в) интонацияны жаттықтыру кезінде бірінші кезекте ырғақ алға шығады, ал неміс тіліне тән стаккато динамикасын игеру интонациялық тонды дұрыс басқаруға және фонематикалық және нормативті белгілерді дұрыс фонетикалық жүзеге асыруға негіз болады неміс дауысты және дауыссыз фонемалар. Дыбысты айтуға үйрету техникасын жүйелі түрде бейнелеуге ерекше көңіл бөлінеді, оны игеру тәжірибе көрсеткендей, айтылым дағдыларын дамыту тиімділігінің артуына ықпал етеді; анау. студент кейіннен өзі үшін мұғалім болуы керек. Бұл техниканың ерекшелігі – мұғалім үшін көптеген оқу сағаттары мен арнайы дайындықтың қажеттілігі. Сипатталған әдістердің қолданыстағы институционалдық ерекшеліктерін, белгілі бір принциптерін ескере отырып, оларды авторлық жаңашылдықтармен толықтыра алатын дифференциалды тәсіл, мысалы, орыс фонетигі Л.В. Величкова.

Грамматикалық дағдылар сөйлеу мен жазудағы экспрессивті (өнімді) қарым-қатынас дағдыларының, рецептивті тыңдау мен оқу дағдыларының құрамдас бөліктері бола алады. Алдымен өнімді грамматикалық дағдыларды оқытумен байланысты мәселелерді қарастырайық. Әдістемелік әдебиеттерде нәтижелі сөйлеуде грамматикалық дағдыларды қалып-

тастырудың келесі үш кезеңі ажыратылады: 1) танысу және алғашқы бекіту; 2) оқыту; 3) өтініш береді.

Бірінші кезеңнің мақсаты – әр түрлі қарым-қатынас жағдайларында кейіннен дағдыларды қалыптастыру үшін грамматикалық іс-әрекеттің индикативті негізін құру. Бұл кезеңде грамматикалық құрылымның мағынасын, қалыптасуы мен қолданылуын ашып көрсету, оны түсіну мен алғашқы консолидацияны бақылауды қамтамасыз ету қажет. Өнімді игеру үшін жаңа грамматикалық материалдармен танысу көбінесе ауызша немесе оқылымда берілген оқу және сөйлеу жағдайларында жүзеге асырылады. Шетел тілін оқытудың коммуникативті бағыты жаңа грамматикалық құрылымның функционалдық бағытына жалпы бағытты болжайды (бүгін сіз өзіңіздің болашақ жоспарларыңыз туралы айтуды үйренесіз және т.б.). Әдістемеді жаңа грамматикалық материалды енгізудің әр түрлі тәсілдері белгілі.

Екінші кезең – грамматикалық материалды практикалық қолдануға үйрету. Сөйлеу грамматикалық дағдысын қалыптастыру зерттелетін құбылысты оның жұмыс істеуіне тән жағдайларда салыстырмалы түрде дәл көбейту қабілетін дамытуды және сөйлеу шарттарын әр түрлі ету арқылы икемділікті дамытуды талап етеді, айтылымның адекватты грамматикалық тұжырымдалуын талап етеді. Ол үшін еліктеу, алмастыру, түрлендіретін жаттығулар, сонымен қатар аралас жаттығулар қолданылады.

Үшінші кезең – сөйлеу барысында грамматикалық материалды қолдану. Дағдыларға дағдылардың ауысуы сөйлеу жағдайына сәйкес активтендірілген грамматикалық құбылысты тілдік дайындықсыз қолдану керек жаттығулармен қамтамасыз етіледі. Осы кезеңдегі жаттығулар ауызша тақырыптар материалдары, үйде оқу, диафильмдер, фильмдер бойынша өткізілуі мүмкін.

Салыстырмалы шырайдың жасалу барысында мынадай да ерекшеліктер байқалады:

1. Салыстырмалы шырай басқа түбірден жасалады. Мысалы: good-better-the best; little-less-the least, т.б. Бұл құбылыс супплетивизм деп аталады.

2. Бір сын есімнен екі тәсіл арқылы салыстырмалы шырай жасауға болады. Мысалы: пагtower- more пагtow . Бұны ерекшелік деп атауға болмайтын сияқты, өйткені қазақ тілінде де екі тәсіл арқылы бір сын есімнен салыстырмалы шырай жасалады.

3. -іш, -ий жұрнақтары арқылы жасалған кейбір сын есімдер бірнеше мағына білдіреді.

Ағылшын тілінде салыстырмалы шырайдың күрделі формасы да бар. Олар сапалық сын есімдердің more, less сөздерімен тіркесуі арқылы жасалады. Мысалы, more comfortable, less convinient т.б.

Қазақ тілінде қосымша не түбірден, не түбірден және суффикстен тұрады. Септігінде және санында мәнді келісу жоқ. Ағылшын тілінде де солай болады. Мысалдар келтірейік:

Кесте. Суффикс арқылы жасалатын туынды сын есімдер.

Қазақ тілінің сын есімі	Ағылшын тілінің сын есімі
Жасыл, жақсы, бай	Nice, brave, high
Ақша + лы = ақшалы	Peace + ful = peaceful

Қазақ және ағылшын тілдерінде зоонимдердің компоненті бар фразеологиялық бірліктер үшін көп жағдайда адамға, уақытқа, табиғатқа, қашықтыққа, шараға семантикалық бағдарлану тән.

3. Нәтижелер мен талқылау

Семантикалық өріс әдісін қолдана отырып, біз таңдаған салыстырмалы тілдердің компоненті бар фразеологиялық бірліктердің семасиологиялық талдауы мынадай фразеологиялық өрістерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді:

1. Адам мінезі:

Қазақша: қойдай, жуас, қоян жүрек, ит жанды, аш қасқырдай, ұялы бөрідей, сиыр мінез, түлкідей епті, сөзі түйден түскендей. Ағылшын: yellow dog, sad dog, sly dog, willing horse, cold fish.

2. Адам әрекеттері:

Қазақша: ат жалын тартып міну, өзімдікі дегенде өгіз қара күшім бар, ат арылту; ерінбеген арыстанның аузындағысын алады. Ағылшын: changing horses in the midstream; put up one's horses together; help a lame dog over a stile, beat a dead horse.

3. Адам келбеті:

Қазақша: теке сақал, қой көзді, бұқа мойың, тана көз, бес биенің сабасындай, ат жақты, аппақ сазандай, қаз мойын. Ағылшын: ugly duckling, look like smth. the cat has brought in; a dolly bird.

4. Уақыт пен өлшем:

Қазақша: ат құрғатпай қатысты, ат басындай алтын, ақсақ қой түстен кейін маңырайды. Ағылшын: till the cows come home, every dog has his day, when pigs fly.

5. Қашықтық:

Қазақша: козы көшіндей жер, ат шаптырым жер, түйенің туяғы түсетін жер. Ағылшын: no room to swing a cat, horse and horse.

Талдаудың материалына мәнді есімдер жатады, себебі типтердің алуан түрлілігі дәл осы сөйлеу бөлігінде анық берілген. Талдауға А.В. Куниннің [8], И.Кенесбаевтың [9] фразеологиялық сөздіктеріндегі лексемаларды бөлу негіз болды. Қазақ және ағылшын фразеологиясының лексикалық аспектісін салыстырмалы талдау бізге тілдің салыстырылатын факторларының кейбір ұқсас (изоморфтық) және айырмашылық (алломорфтық) белгілерін анықтауға мүмкіндік берді. Өртүрлі тілдердің фразеологиясын салыстыру зерттелетін тілдердің заңдылықтары мен ерекшеліктерін жақсырақ түсінуге, сондай-ақ салыстырылатын тілдердегі фразеологизмнің негізгі жолдарының жалпы және ерекше ерекшеліктерін анықтауға, осы тілдердегі фразеологизмдер семантикасында ұлттық мәдениеттің көрінісі сияқты проблемаларды түсінуге көмектеседі. Қазақ және ағылшын тілдеріне салыстырмалы талдау жасай отырып, біз көптеген ұқсастықтар таптық, оларға сүйене отырып, оқушыға ағылшын тілін меңгеру жеңілдейді. Ішкі форма ұғымы отандық лингвистикаға А.А. Потебней енгізілді. «Ішкі пішін де бейненің орталығы, оның белгілерінің бірі, басқалардан басым». Дәстүрлі түрде бейнелілік деп тілдің жеткізгіші туралы барлық мәдени ақпаратты қамтитын мәні түсініледі. Бейнеліліктің мазмұны сөздік түсіндіру бойынша емес, ішкі пішіні бойынша анықталады, өйткені халықтық менталитетті қалыптастырудың барлық ұлттық-мәдени ерекшелігі дәл сол жерде шоғырланған [10].

Зерттеуіміздің келесі бөлігінде біз мектеп оқушыларымен жаттығулар жасап көрдік. Оқушылардың сөйлеу қызметінің түрлерінің білім деңгейлерін тексеру үшін дискітегі және интернет ресурстардан алынған тапсырмаларды ұйымдастыру арқылы тексерілді.

1 тапсырма: Listening and reading. Оқулықтағы берілген мәтін туралы аудио мен бейнефильм көрсетіледі. Оқушылар оны қарап болған соң, мәтінді қатесіз оқуға тырысады және түсінгендерін айтады. Бұл жағдайда видеодағы сюжет көрген соң кейбір оқушылар мәтінді тез аударып бере алады. Келесі жолы аудио ғана қосылып, мәтін тыңдатылады. (Қосымша А)

2 тапсырма: Listening and speaking. Жалпы оқушыларға оқулықтағы немесе интернет-ресурстан алынған диалогты қосу арқылы «Listening және speaking» тапсырмасы ұйымдастырылады. Бұл жағдайда оқушылар бернеше репликадан тұратын диалогты тыңдап болған соң, оны аударып және қайталайды. Кейін оқушылар жұппен бірге мысал бойынша диалог құруға тырысады. (Қосымша А).

3 тапсырма: Reading, writing and speaking. Оқушыларға тақырып бойынша интернет-ресурстан алынған карточкасы таратылады. Мысалы, тақырып «My day» (Менің күнім). Олар өткен тақырып бойынша таныс сөздерді оқып, оларды тиісті орындарына қояды және уақытты көрсетіп сөйлемдерді дұрыс жазады. Жазбаша тапсырманы орындап болғаннан кейін оқушылар тақтаға шығып жазғандарын ауызша қорғайды. (Қосымша А).

Бұл тапсырмалардан шығарылған қорытындысы: Әрбір тапсырмаға 30 ұпайдан беріледі, яғни барлығы дұрыс болса, оқушы қатесіз орындай алса 90 ұпай жинай алады. 3 «А» сынып оқушыларының саны 22. Оның ішінен 15 оқушы 60-90 ұпайға дейін орындай алады.

Қалған 7 оқушы 20-50 ұпай ғана жинай алды. 3 «Б» сынып оқушыларды алсақ, барлығы 19 оқушы. Оның ішінен 3 оқушы 60-90 ұпайға дейін, қалған 16 оқушы нашар жауап берді, 20 – 50 ұпай ғана алды.

4. Қорытынды

Зерттеу жұмысының мақсаты шет тілін меңгеру ерекшелігін, ең алдымен, ана және шет тілдерін салыстыра отырып, оны меңгеру ерекшеліктерін анықталды.

Тәжірибелік-эксперименталдық бөлім қазақ тілін ескере отырып, ағылшын тілін оқыту үдерісінің нәтижелері жоғарлағанын көрсетті.

Шетел тілін оқытын және сонымен бірге ана тіліне сүйене отырып, жеке тұлға екі мүлдем басқа тілдерді біріктіреді. Екі тіл неғұрлым жақын болса, жеке адам екінші тілдегі сөйлеу әрекетінде өзінің бірінші тіліне көбірек сүйенеді.

Шет тілін оқып үйрену, жеке тұлға ешқашан өзінің ана тілін ұмытпайды және өз ана тілінде сөйлеуді тоқтатпайды, яғни. шет тілі ешқашан ана тілінің орнын баса алмайды. Бұған ең жақын, еріксіз, жеке мәнді, бірнеше тілде сөйлейтін адамдардың тек ана тілінде ғана сөйлейтіндігі дәлел.

Біздің жұмысымыздың түбегейлі қорытындысы: шет тілін оқыту барысында студент ана тіліне сүйене отырып, ана тілі мен оқылатын ана тілінің негізгі ерекшеліктеріне ие өзіндік дербес тіл жүйесін қалыптастырады, яғни шет тілі.

Студент өзінің лингвомәдени тәжірибесіне сүйене отырып, біртіндеп, біртіндеп шет тілі жүйесін меңгеруге бет бұрады.

Әдебиеттер тізімі

Реформатский А.А.. Введение в языковедение / М., – 2001.

Копыленко М.М., Ахметжанова З.К. Фонетическая интерференция в русской речи казахов / Алматы. – 2009.

Панькин В.М.. Русский язык в межнациональном общении. – №2, – 2009.

Англо-русский и русско-английский словарь «Ложные друзья переводчика» под общим руководством Акуленко В.В. / Москва, – 2009.

Ладченко М.М., Мелика Г.И. Принцип действия просодической интерференции / Вестник Киевского университета. – №19, – 2001.

12 жылдық жалпы білім берудің мақсаттары мен күтілетін нәтижелер / Алматы, – 2008 жыл.

Сахарный Л.В. Изучение цельности и связности текстов при обучении иностранному языку // Семантика целого текста. Одесса, – 2007, – с. 307-324.

Копыленко М.М., Ахметжанова З.К. Фонетическая интерференция в русской речи казахов / Алматы. – 2009.

Ладченко М.М., Мелика Г.И. Принцип действия просодической интерференции / Вестник Киевского университета. – №19, – 2001.

Ван Дейк Г.А. Стратегия понимания связного текста // Новое в зарубежной лингвистике / М., – 2003. – с. 153-211.

ЕЛЕУОВА, Ж.Т., ИСМАГУЛОВА, Г.К.,

РОЛЬ РОДНОГО ЯЗЫКА В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

С тех пор, как ребенок родился и вырос, он говорит на своем родном языке. Поэтому Роль родного языка в изучении ребенком других иностранных языков особая. Казахский язык и английский имеют много отличий друг от друга. Мы изучили эти различия в этом исследовании, искали сходства и изучили методiku обучения.

Ключевые слова: родной язык, иностранный язык, методика, интерференция, транспозиция.

ELEUOVA, ZH.T., ISMAGULOVA, G.K.,

THE ROLE OF THE NATIVE LANGUAGE IN TEACHING ENGLISH

Since the child was born and grew up, he speaks in his native language. Therefore, the role of the native language in the child's learning of other foreign languages is special. Kazakh and English have many differences from each other. We looked at these differences in this study, looked for similarities, and looked at the teaching methodology.

Keywords: native language, foreign language, methodology, interference, transposition.